

Primlady mozog na mŕtvicu?

V ten deň sa cítila zvláštne. Silvia nemala ani štyridsať, keď sa jej z ničoho nič upchala cieva v mozgu. Vďaka unikátnemu zákroku prežila.

TEXT Adriana Fábryová

FOTO Robo Hubač, Martin Domok, Shutterstock

Mechanická trombektómia poskytuje v porovnaní s trombolýzou lekárom ešte jednu hodinu k dobru. V oboch prípadoch však platí – čím skôr vám podajú liečbu, tým vyššia je jej úspešnosť.

Náš odborník

► MUDr. MARTIN KUCHARÍK
neuroológ

Tento okamih si pamätá aj po štyroch rokoch. „Záchranárovi v sanitke som tvrdila, že sa nebojím zomrieť, lebo o deti bude postarané. A potom som videla už len samu seba akoby z výšky. Nevedela som, či som už tam hore, alebo som ešte tu dole...“ loví v pamäti útržky zahmlených spomienok Silvia Gronesová (40) z Marianky. Pospájala ich dokopy až oveľa neskôr s pomocou lekárov aj príbuzných.

Šťastie v nešťastí

„Nemohla som spať, pozerala som telku. Okolo pol druhej v noci sa mi začala točiť hlava. Myslela som, že som dehydratovaná, tak som vypila liter vody. Raz som videla, raz nie. Trápol mi jazyk, pravá ruka aj noha.“ Silvia sa neodvážila vyliezť z postele, preto napísala esemesku sestre, ktorá ešte vtedy bola v dome. Počula jej telefón vyzváňať dole v kuchyni. Lenže schody

z poschodia na prízemie sú v dome jej rodičov poriadne strmé! Nezvládla by ich. Ani nevedela, ako sa jej podarilo vstať, dostať sa k dverám sestrinej izby a zabúchať na ne. Sestra okamžite zobudila otca a mamu, tí ju naložili do auta a odviezli na centrálny príjem do fakultnej nemocnice na bratislavských Kramároch. „Mala som šťastie, že som práve bola u rodičov. Manžel je kamionista a chodí na týždňovky do Nemecka. Keby sa mi to

RIZIKOVÉ FAKTORY

Väčšinou ide o súhru viacerých príčin.

► Najčastejšími sú vysoký krvný tlak, vysoká hladina cukru a tukov v krvi. To sú predpoklady na aterosklerózu, a teda aj na mozgovú príhodu.

► Trombofilné stavy, teda sklon k zvýšenej zrážavosti krvi.

► Genetické faktory.

► Nadváha, fajčenie, u žien antikoncepcia.

► Spúšťačom môže byť teplo (napríklad na dovolenke), fyzická aktivita (aj tanec, šport), dlhé sedenie v lietadle či v inom dopravnom prostriedku, nedostatok tekutín.

Rez na nohe som necítila, ale bolesť pri odsávaní zrazeniny z mozgu bola hrozná. Vedela som však, že hlavou nemôžem myknúť, to by bol môj koniec.

prihodilo v našom stupavskom byte, deti by nemali šancu pomôcť mi.“

Zrazenina v mozgu

Mladá žena totiž dostala náhlu mozgovú príhodu. A pri nej je veľmi dôležité dopraviť človeka s upchatou cievou do nemocnice čo najskôr. Ak ho záchranná služba alebo príbuzný privezu do hodiny od príhody, má takmer vyhraté. Aj do dvoch či troch hodín sú šance ešte stále vysoké, potom však prudko klesajú. Neuroológovia na Kramároch sa snažili Silvii pomôcť – spravili jej trombolýzu. Krvnú zrazeninu chceli rozpustiť pomocou lieku podávaného cez infúziu. Lenže to sa nepodarilo. Silvii sa síce ráno uľavilo a pýtala sa domov, ale v nemocnici si ju pre istotu nechali. Spravili dobre, poobede totiž dostala ďalšiu „šupu“. Tú už nevnímala. Netušila, že sa jej upchala artéria, ktorá sa nachádza v životne dôležitej zadnej časti mozgu. Pacient v takom prípade

Silvia Gronesová s dcérou Vaneskou a so synom Samkom na prechádzke. Tri nezbedné šteniatka museli ostať doma, ešte nie sú zvyknuté na obojok.

zväčša zomrie, ak prežije, má nezvratne postihnutý mozog a často ostáva v kóme. Nevnímala ani to, že ju prevážajú do Národného ústavu srdcovocievnych chorôb (NÚSCH). Prebrala sa až v operačnej sále.

Malý zázrak

Neuroológ Martin Kucharík a tím intervenčných rádiológov pod vedením primára MUDr. Ivana Vuleva sa práve pripravovali na zákrok, ktorý bol v tom čase u nás novinka. Cez rez v slabine mali vpichnúť do Silviinho tela hadičku a postupne ju cez cievy „prepašovať“ až do mozgu. Z hadičky sa vysunie špeciálna sieťka, ktorá obalí krvnú zrazeninu a vytiahne ju von. Mechanická trombektómia sa často vykonáva v anestézii. Pre Silviu však znamenala obrovské riziko, preto musela ostať pri vedomí. „Rez na nohe som necítila, ale bolesť pri odsávaní zrazeniny z mozgu bola hrozná. Akoby mi zaživa rezali hlavu. Vedela som však, že ňou nemôžem myknúť, to by bol môj koniec.“

Mladá žena ušla hrobárovi z lopaty v poslednej minúte. Je vďačná všetkým lekárom, že nezomrela a mohla sa vrátiť k rodine. Neskôr sa jej mnohí začudovane pýtali: „Vy žijete?“ Na JIS-ke na Kramároch, kam ju opäť previezli, ju dlho volali „malý zázrak“. Vie však, že s následkami bude bojovať celý život. „Od zákroku som už mala dve silné a dve slabé porážky. Pritom som nikdy nebrala antikoncepciu ani nefajčila. Lekári si myslia, že na vine sú moje časté arytmie, preto mi implantovali do hrudníka prístroj, ktorý monitoruje srdce.“

Zrazenina sa dá odstrániť pomocou takejto siete. Do mozgu ju lekár dostane cez katéter.

Signály prichádzajúcej porážky

Polovica tváre postihnuteho sa nehýbe, pôsobí asymetricky, poklesne jeden kútik úst, tŕpnu pery.

Postihnutý rozpráva nezrozumiteľne, nevie sa vyjadriť, nerozumie pokynom. Je zmätený, dezorientovaný.

Má menej pohyblivú polovicu tela, alebo aj všetky štyri končatiny, stráca v nich citlivosť, brní mu v nich, nevie udržať ruky predpažené. Stráca rovnováhu, nie je schopný postaviť sa alebo rovno kráčať.

Prechodne stratí zrak alebo má občasné zatmenie pred očami.

Krúti sa mu hlava, má závraty, náhle pocíti nevoľnosť, vracia.

PRÍZNAKY NEPODCEŇUJTE
Je veľmi dôležité čo najskôr ich rozpoznať a dopraviť postihnuteho do nemocnice. Okamžite volajte číslo 155 alebo 112, oznámte operáciu, čo, kde, kedy a ako sa stalo. Viac informácií o tom ako rozpoznať varovné signály prichádzajúcej mŕtvice, získate aj na iz.vie.sk, ineurolog.sk, anglicky na casjemozog.sk.

nie je táto štandardná metóda účinná alebo ak vás privezú neskôr, maximálne však do šiestich hodín, neurológ vás po vyšetreniach počítačovou tomografiou či magnetickou rezonanciou čo najskôr pošle k intervenčnému rádiológovi, ktorý vykoná mechanickú trombektómiu. Cez rez v slabine zavedie tenký katéter, hadičku, ktorá sa cez cievy postupne dostane až do blízosti trombu. Z katétra vysunie špeciálny nástroj, ktorý zrazinu obalí a vytiahne von z tela. V oboch prípadoch platí – čím skôr, tým lepšie. Trombolýzuobia odborníci na neurologických pracoviskách a trombektómiu intervenční rádiológovia špecializovaných centrách. Problém je v tom, ako rýchlo a na také pracovisko dostate. Takmer polovica pacientov prichádza neskoro a lekári

im už nie sú schopní pomôcť. Hrozí im trvalá invalidita alebo smrť," vysvetľuje neurológ.

Príčin je viacero

Môže zlyhať transport do nemocnice, napríklad pre zápchy, nedostupnú oblasť či zlé počasie. Sám pacient často odmieta pomoc, tvrdí príbuzným, že už je mu lepšie a záchranku netreba volať. Prípadne si povie – vyspím sa a ráno uvidím. Porážka nemá vždy dramatický priebeh, môže sa prejavovať mierne. Postihnutému sa reč po pár minútach vráti, stratí sa ochrnutie tváre či oslabenie končatiny. „Ale aj vtedy ho treba čo najskôr dopraviť do nemocnice, lebo riziko, že stav sa rýchlo zhorší, je vysoké," upozorňuje neurológ Martin Kucharík. Ak vám včas spravia

trombolýzu alebo trombektómiu, máte vysoké šance, že sa vrátite do normálneho života. „Pacient môže po úspešnej liečbe normálne chodiť, hovoriť či pracovať. Celý život však musí byť pod kontrolou neurológa a rátať s rizikom, že mozgová príhoda sa môže zopakovať." Keď však akútnu liečbu nedostane, spravidla ochrnie, stratí reč a je odkázaný na pomoc druhých. Vtedy je veľmi dôležité, aby rehabilitoval a cvičil reč s logopédom. ?

ZDRAVÁ RADA

Kým príde záchranka, sledujte, či postihnutý dokáže sám dýchať, či má pulz a nezastavilo sa mu srdce. Komunikujte s ním. Ak vracia, dávajte pozor, aby sa nezadusil. Nepodávajte mu jedlo ani tekutiny.

NMH203338/01

HARTMANN

O krok ďalej pre zdravie

VZORKY ZADARMO

MoliMed. PREMIUM

kvapku lepší život

nehajte sa obmedzovať ľahkým únikom moču. Im sú inkontinenčné vložky MoliMed.

maximálne pohodlie s MoliMed.

1 inkontinenčná vložka

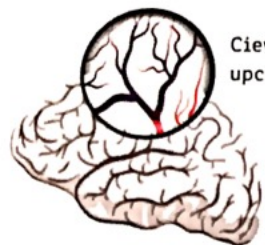

=

5 minimálne menštruačných vložiek

Žiadajte si **vzorky zadarmo** a vyskúšajte najlepšie riešenie pre Vás na www.moliklub.sk,

Cieva sa upchá

Cieva praskne

Ischemická cievna príhoda Hemoragická cievna príhoda

Nevzdáva sa

S prácou predavačky sa musela rozlúčiť. Plánovala si privybrať aspoň brigádami a varovaním detí, ale pre časté návštevy nemocnice to vzdala. „Manžel si chcel nájsť prácu doma, aby nemusel jazdiť na týždňovky, ale nevyžili by sme. Ja mám len polovičný invalidný dôchodok a treba sa postarať o deti. Vaneska je ôsmačka a Samko prvák,“ pozerá s láskou na deti. Tie sa počas rozhovoru od mamy nepohnú. Okolo ešte skackajú tri veselé šteniatka. Niekoľko ich chcel utopiť, Silvia ich zachránila. Jedno z nich, psík Maxík, jej veľmi pomáha. Rozpozná, kedy sa blíži Samkov záchvat. Chlapčekomu totiž pred rokom zistili epilepsiu. Silvia Gronesová sa však na nič nestážuje. Je šťastná, že nechodí o palici, nesedí na invalidnom vozíku, neleží bezvládna na posteli. Teší ju, že

navonok vyzerá rovnako ako predtým. Hoci v skutočnosti to tak nie je: „Bývam veľmi unavená. Bolí ma hlava, občas mi tŕpne kútik úst, nič nevládzem udržať v rukách. Koľko pohárov som už porozbýjala! Niekedy sa mi podlomí noha a musím si dávať pozor, aby som nespadla. Lepšie sa mi chodí vo vysokých topánkach, lebo vtedy sa viac sústredím na chôdzu,“ usmieva sa a nafaľhuje si elegantné čižmičky.

Prvá pomoc? Volajte!

Náhla cievna mozgová príhoda, mozgový infarkt, mŕtvica či porážka. To sú štyri pomenovania ochorenia, ktoré je treťou najčastejšou príčinou úmrtí na svete. „Asi v osemdesiatich piatich percentách je príčinou upchatie cievy a zastavenie prívodu okysličenej krvi do mozgu. V takom prípade hovoríme o ischemickej mozgovej príhode. Ak cieva, naopak, krváca alebo praskne, treba ju zatvoriť. Vtedy ide o hemoragickú cievnu príhodu, je však oveľa zriedkavejšia,“ vysvetľuje Martin Kucharík z NÚSCH v Bratislave. Najúčinnější prvá pomoc je čo najskôr zavolať záchranú službu. „Zdravotníci rýchlo rozpoznajú, či ide o mozgovú príhodu alebo o iné ochorenie, a podľa toho konajú.“

Rozhoduje rýchlosť

Ak sa dostanete k lekárskej pomoci do hodiny od začiatku mozgovej príhody, máte veľkú šancu na uzdravenie. Keď pridete do nemocnice do štyri a pol hodiny, môže vám neuroológ spraviť intravenóznú trombolýzu. Cez infúziu vám vpichne látku, ktorá rozpustí krvnú zrazeninu v mozgu. Ak

Zdedili ste to?

Máte rodiča, prarodiča, ktorý mal cievnu mozgovú príhodu? Potom patríte do ohrozenej skupiny. Dodržiavajte tieto preventívne opatrenia:

► **Upravte si stravu a strážte si hmotnosť.** Už pri desiatich kilogramoch navyše stúpa riziko cievnych príhod.

► **Nefajčite a hýbte sa.** Ak nešportujete, aspoň pravidelne chodte na prechádzky, cestou do práce vystúpte o zastávku skôr a zvyšok prejdite pešo, uprednostnite schody pred výťahom.

► **Ak máte vysoký tlak, zvýšenú hladinu cukru či cholesterolu,** prekonali ste infarkt alebo máte ťažkosti s cievami, poctivo užívajte predpísané lieky.

► **Pozor na chrápanie.** Intenzívne a chronické sa môže spájať so syndrómom obštrukčného spánkového apnoe, teda s poruchou dýchania v spánku. Je dokázané, že súvisí so vznikom ischemickej choroby srdca, infarktom myokardu aj s cievnyimi mozgovými príhodami.

► **Nepodceňujte preventívne prehliadky.**

Náhla cievna mozgová príhoda je treťou najčastejšou príčinou úmrtí na svete.

DOSTANÚ JU AJ MLADÍ

Upchatá cieva v mozgu prekvapí aj mladých ľudí, ktorí si myslia, že sú zdraví. „Poznám niekoľko tridsiatnikov, ktorí pravidelne športovali, nefajčili a dostali ju. Preto jej príznaky nepodceňujte ani v mladom veku,“ upozorňuje neurológ Martin Kucharík.